

190 yaşlı “Qubernator bağı”

İradə Əliyeva

Bakının mərkəzində, Qala divarları yaxınlığında 1830-cu ildə salınmış Qubernator bağı şəhərin uzun müddət ilk və yeganə istirahət məkanı olub.

Salındığı gündən bu bağa müxtəlif adlar qoyulub. İlk vaxtlar "Qorodskoy sad" - "şəhər bağı" kimi tanınan ərazi sonra II Nikolayın qardaşı Mixailin adına olub - "Mixaylovski sad". Lakin şəhər sakinləri buraya nadir hallarda "Mixail bağı" deyirdilər. Onlar bu ərazini daha çox "Qubernator bağı" - "Qoburnat bağı" adlandırıblar. Bu da ona görə idi ki, Qubernatorun evi bağla üz bəüz yerləşirdi. O, hər gün eyvanda oturub çay içə-içə bağı seyr edirmiş. Sovetlər dövründə ad dəyişdirilərək "Pioner" qoyulub. Bağda şair Əliağa Vahidin büstü yerləşdirildikdən sonra isə hamı buranı "Vahid bağı" adlandırıb və elə də tanıyıb. Ən sonuncu yenidənqurmada sonra bağ möhtəşəm tikili olan Filarmoniyanın adı ilə çağırılmağa başlanıb.

190 yaşlı Filarmoniya bağı İçərişəhər hələ iki divar əhatəsində olan vaxt salınıb və maraqlı yaranma tarixi var. Bakı komendantı R.R.Xoven İrandan gələn bütün gəmi sahiblərinin qarşısına hərəyə bir neçə çuval qara torpaq gətirmək barədə şərt qoyur. Deyilənə görə, şərti pozanlar, yəni torpaq gətirməyənlər ciddi şəkildə cərimələnirdilər.

Torpaq sahilə bir yerə tökülür və onun yayıldığı bu ərazidə bitkilərin çeşidi zənginləşdirilir, beləliklə Filarmoniya bağı şəhərin "yaşıl adası"na çevrilir. Bağda əvvəlcə meyvə ağacları yetişir, sonra bəzək kolları. Gündən-günə gözəlləşən bağa, deyilənə görə, sadə şəhərlilərin girişi həftənin bir günü ilə məhdudlaşdırılırdı. Yüksək vəzifəli şəxslər və neft milyonçuları, sahibkarlar üçün isə qapılar həmişə açıq olurdu. 1859-cu ildə bağda yenilik edilir. Rəqs meydançası düzəldilir, axşamlar orkestr çalmağa başlayır. Sahəsi 4,6 hektar olan bağa qulluq xərclərini də şəhər rəhbərliyi öz üzərinə götürür.

Vaxtilə indiki "İçərişəhər" metrosunun yaxınlığında- Bakı İctimai Məclisinə məxsus taxtadan bir pavilyon var imiş. Əhənglə ağardıldığı üçün bura "Ağ klub" deyirmişlər. Bu məkan əsasən Bakı varlılarının əyləncə yeri kimi tanınmış. 1907-ci ilin bir yaz gecəsi tikili yanıb külə dönür. O zaman Bakı İctimai Məclisi öz üzvlərinin "asudə vaxtının səmərəli təşkili məqsədilə" yanan klubun əvəzinə yay klubu tikdirmək istəyir. Bu məqsədlə şəhər rəhbərliyinə müraciət edir. Lakin bu istək neçə il etirazla qarşılır. Dövlət Tarix Arxivində qorunan sənədlər içərisində məsələ ilə bağlı Bakı varlılarının ərizələri də saxlanılır. Məsələn, hələ 1880-ci ilin oktyabrında şəhər sakini Nikolay Osipov, 1881-ci ilin aprelində bir qrup Bakı varlısı, o cümlədən Z.Tağıyev, De Bur və başqaları müraciətlərində orada, hətta teatr binasının tikiləcəyini göstərirlər və hamısı da rədd cavabı alıb. Şəhər rəhbərliyi səbəb kimi hər dəfə bağda ağacların kəsiləcəyindən narahatlığını göstərib, burada uzun müddət tikinti işlərinin aparılmasının bitki aləminə ziyan vuracağını xatırladı. Nəhayət, uzun xahişnamələrdən, müzakirələrdən sonra birtəhər razılıq alınır. O vaxt bura şəhərin həm sərin, həm də havası nisbətən təmiz olan yeri imiş... İctimai Məclis layihənin hazırlanmasını mülki mühəndis Q.Termikeilova həvalə edir. Deyilənə görə, binanın memarı Monte-Karlo şəhərinə ezam edilir ki, orada gözəllikdə Avropada birinci yeri tutan filarmoniyaya baxıb Bakı üçün də eynilə belə bir layihə işləsin. Beləliklə, Şəhər Dumasının qərarı ilə bu ərazidə yay klubunun tikintisinə başlanılır. "İctimai iclasların yay evi" adı ilə 1910-cu ildə başlanan inşaat işləri 1912-ci ildə başa çatır. Bununla da "Qubernator bağı"nın sonralar "Filarmoniya bağı" adlanmasına səbəb olacaq bina tikilir. 1936-cı ildə isə Azərbaycan Dövlət Filarmoniyası yaradılır. Vaxtilə Bakı İctimai Məclisinin tikdirdiyi "Yay evi" Filarmoniyaya verilir. Yeri gəlmişkən, qeyd edək ki, Filarmoniya o vaxtlar "Qubernator bağı" adlanan istirahət məkanının şöhrətini daha da artırır.

Bağda əsaslı yenidənqurma işlərinə 2009-cu ildə başlanılıb. Bağın özünəməxsus bitki örtüyü olduğu kimi qorunub saxlanılıb, yaşıllıq zolağının artırılmasına daha çox diqqət yetirilib. 1865-ci ildə burada əkilən dekorativ bitkilər öz gözəlliyi ilə diqqəti çəkir, yeni ağac və gül kolları da bağdakı yaşıllıq zolağına, ümumilikdə isə, park elementlərinə əlavə çalar qatır. Yenidənqurma zamanı burada nadir ağac növləri - palıd, sidr və göyrüş ağacları əkilib, yeni suvarma sistemi quraşdırılıb, ərazi müxtəlif bitkilərlə zənginləşdirilib, gözəl landsaft kompozisiyaları yaradılıb. Ən qədim ağaclardan biri də Xan çinarıdır. Hətta Filarmoniya bağında aparılan təmir-bərpa işləri zamanı qədim yeraltı tunelin aşkarlandığı da bildirilir.

Özündə İtaliya intibahının elementlərini, Şərqi müsəlman memarlığının cizgilərini, eləcə də milli ornamentləri birləşdirən bağda hamını heyran qoyan gözəl naxışlı daşlar, fəvvarələr, saatlar var. İçərişəhərin klassikası olan Filarmoniya bağı 190 ildir ki, insanların istirahətinə xidmət edir.